



## آسیب‌شناسی ریشه‌های فرهنگی حجاب در دانشگاه‌های شهرستان یزد

محمد رضا شایق\*

### چکیده

مقاله حاضر به بررسی ریشه‌های آسیب در پوشش زنان جامعه اسلامی و جستجوی راه‌های درمان این مشکل برآمده است. در این تحقیق پیش فرض‌هایی به عنوان آسیب (از طریق حدس) محور قرار گرفته است. نکته مهم این نوشته آن است که برخلاف تصور ابتدایی مبنی بر علّیت ضعف شدید دینی درباره آسیب، در تحقیق معلوم شد که حداقل ۸۰٪ قشر آسیب دیده دارای اعتقادات دینی نسبتاً خوبی هستند و عمده آسیب‌ها از نواحی زیر وارد آمده است:

- ضعف تبلیغ صحیح احکام دین در جامعه به دلیل ناهماهنگی رسانه‌ای،
- خلل، انحراف و اشکال در اعتقاد به معاد نه بی‌اعتقادی،
- غرب‌باوری (و در حدّ معتنا بهی غرب‌زدگی)،
- تأثیر شبکه‌های ماهواره‌ای،
- تأثیر منفی روانی و معنوی موسیقی لجام گسیخته،
- تأثیر الگوهای غلط و تأثیرپذیری از جو غالب.

**کلیدواژه‌ها:** حجاب، برهنگی، تهاجم فرهنگی، آسیب، پوشش، انحراف، غرب‌باوری، اعتقادات دینی.

### مقدمه

استعمار فرهنگی در وصول به اهداف خود بسی موفق‌تر از زمانی بود که برای چنگ‌اندازی بر کشورهای دیگر از روش نظامی بهره می‌گرفت. عدم آمادگی نخبگان جهان سوم به ویژه جهان اسلام در مواجهه صحیح با این شیخون میدان را برای دشمن بازتر کرد.

در کشور اسلامی ما که امروز تحت حاکمیت یک نظام مستقل قرار دارد و به صورت ویژه در ماجرای هجوم فرهنگی مطمح نظر غرب است، عوامل متعددی از جمله ناهماهنگی رسانه‌ای و ضعف آن و نیز عدم وصول مدیران فرهنگی به مبانی نظری واحد در شیوه برخورد با آسیب مذکور بر وخامت مشکل می‌افزاید.

در میان آثار این تهاجم چیزی که بیش از همه خود را نشان می‌دهد ابتذال در پوشش، خاصه در زنان است. قرآن کریم در آیات ۲۶ و ۲۷ سوره اعراف فرزندان آدم را بر حذر می‌دارد که مبدا شیطان آنها را به برهنگی بکشاند. این پدیده بعد از مدتی در میان مردم گسترش می‌یابد و به صورت عادی و حتی رسم درمی‌آید و در این حال افرادی که بخواهند پوشش سالمی داشته باشند تحت تأثیر افکار عمومی قرار می‌گیرند.

علی (ع) می‌فرماید:

«وَاللَّهِ مَا غَزَى قَوْمٌ فِي غُرِّ دَرَاهِمٍ إِلَّا ذُلُّوا»

به خدا سوگند هرگز قومی دشمن را به خانه خود راه نداده تا بعد از نفوذ دشمن با او بجنگد مگر این که حتماً ذلیل خواهد گشت (نهج البلاغه، خطبه ۲۷).

اگر برای این پدیده خطرناک چاره‌اندیشی جدی نشود، ضمن گسترش سریع می‌تواند تمام نمادهای اسلامی نظام و جامعه را تحت الشعاع خود به چالش بکشد و در چنبره خود محو سازد. مخالفت سرسختانه دول غربی با حجاب، در نهادهای رسمی و آموزشی نشانه اهمیت و تأثیر عمیق پوشش مناسب در حفظ هویت فرهنگی جامعه اسلامی است.

برای رفع این مشکل ابتدا باید علل و عوامل آسیب به صورتی دقیق معلوم شود و در مرحله دوم راهکارهای درست، سالم و عاقلانه جهت درمان آن اتخاذ شود. اشتباه در





تشخیص علل آسیب یا خطا در اتخاذ روش سالم در برخورد با این پدیده مسئولان فرهنگی کشور را به بی راهه خواهد کشید و نه تنها زحمات آنها را هدر خواهد داد بلکه گاه باعث دامن زدن به مشکل و سپس غلبه یاس در درمان آن خواهد شد.

مبنای حاکمیت نظام در سرزمین ما بعد از انقلاب، اجرای احکام الهی بود. فداکاری ها، تحمل ها و محرومیت ها توسط مردم همه و همه به خاطر دلگرمی به این هدف بزرگ بوده است. سستی و ممانعت در وصول به این هدف اصیل می تواند نظام را از مسیر اصلی خود بیرون ببرد. در این میان هر منش و رفتاری که ظهور قوی تری در معارضا با سنت ها و احکام اسلام داشته باشد، در کم رنگ کردن حضور اسلام در عرصه جامعه قوی تر عمل می کند و از جمله این رفتارها پدیده برهنگی و بدحجابی است.

مخاطبان این پژوهش دانشجویان دانشکده پیراپزشکی، دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه آزاد یزد، دانشگاه یزد و آموزشگاه حضرت رقیه می باشد که تفصیل و تصویر دقیق آن در جدول زیر آمده است.

جدول ۱: تقار و گروه های پاسخ دهنده

	تعداد	درصد از مجموع
دانشکده پیراپزشکی	۴۶	٪ ۱۷/۸
دانشکده دندانپزشکی	۴۱	٪ ۱۰/۵
دانشگاه آزاد یزد	۷۵	٪ ۱۹/۳
دانشگاه یزد	۱۵۵	٪ ۳۹/۸
آموزشگاه حضرت رقیه	۷۲	٪ ۱۸/۵
مجموع نفر دهنده گان	۳۸۹	٪ ۱۰۰

## مشخصات پاسخگویان:

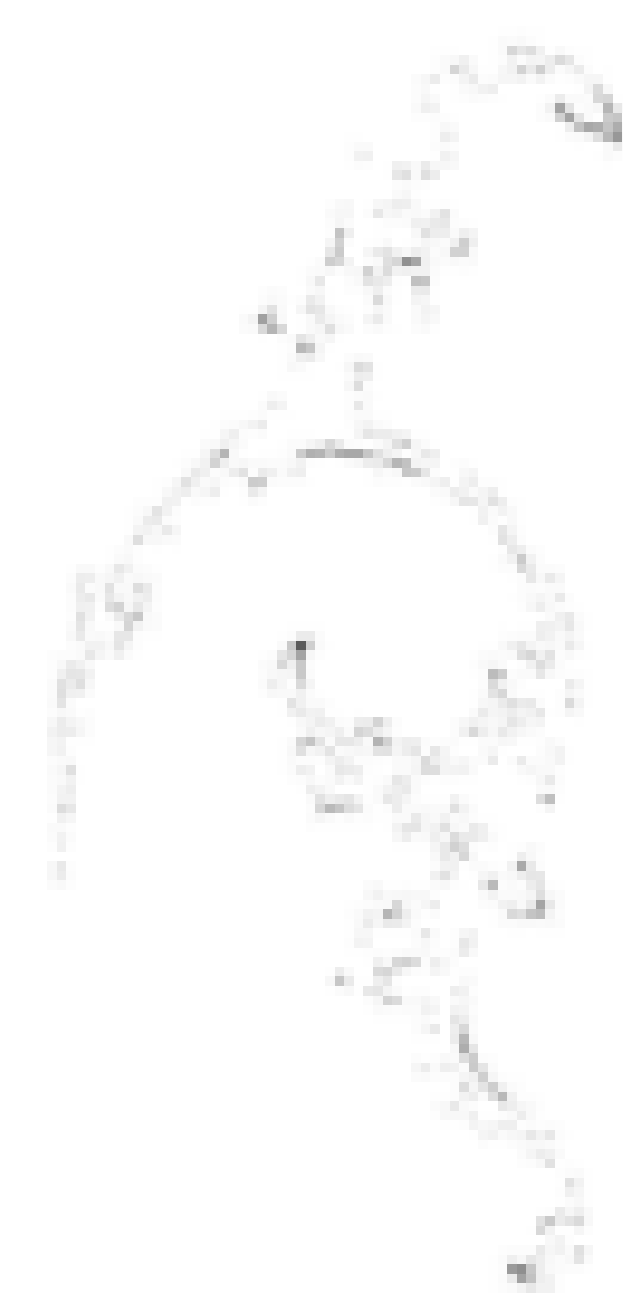
جدول ۲: گروه‌های سنی پاسخ‌دهنده

سن	تعداد	درصد از مجموع
کمتر از ۱۸ سال	۱۵	٪ ۳۸
۱۹-۱۸	۱۱۹	٪ ۳۰/۶
۲۱-۲۰	۱۵۶	٪ ۴۰
۲۳-۲۲	۸۱	٪ ۲۰/۸
۲۵-۲۴	۱۸	٪ ۴/۶
مجموع	۳۸۹	٪ ۱۰۰

جدول ۳: میزان تحصیلات پاسخ‌دهنده

	تعداد	درصد از مجموع
ورودی جدید	۴۳	٪ ۵/۹
کارکنانی	۸۵	٪ ۱۶/۷
کارکنانی به کارشناسی	۲۵۱	٪ ۶۳/۸
دانشجوی کارشناسی ارشد	۱۰	٪ ۱/۱
مجموع	۳۸۹	٪ ۱۰۰





نتایج مشابهی که قبل از این اثر به آنها دست یافتیم عبارتند از:

۱. بررسی عوامل مؤثر بر نگرش دانشجویان دختر مراکز آموزش عالی یزد نسبت به پوشش چادر.
۲. پژوهشی در باب حجاب و چادر اثر مصطفی قویدل.
۳. بررسی علل گرایش به حجاب در میان دختران شهر تهران.
۴. حجاب در نگاه دختران دانش‌آموز.
۵. نگرش دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه در استان مازندران در مورد حجاب.
۶. تأثیر عوامل اجتماعی بر پوشش دلخواه دختران دبیرستانی.

بنا بر سؤالات چندی که از مخاطبان پرسیده شده است، نتایج زیر به دست آمده است:

۱. به نظر شما آیا حجاب مانع پیشرفت است؟

جدول ۴: رابطه حجاب و پیشرفت

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
حجاب مانع ترقی است	۸	۱/۲	۲/۱
اندکی تأثیر منفی بر پیشرفت دارد	۲۲	۵/۷	۵/۷
ارتباطی با پیشرفت وعدم آن ندارد	۳۷۱	۶۹/۷	۷۰/۸
عامل پیشرفت است	۸۲	۲۱/۱	۲۱/۴
مجموع	۳۸۳	۹۸/۵	۱۰۰
آراء غیر مفید	۶	۱/۵	
مجموع کل	۳۸۹	۱۰۰	

همان طور که مشهود است نتایج حاصل از این سؤال بسیار امیدوار کننده است. بی تردید درخشش جوانان دانشمند ما با روح و گرایش اسلامی در عرصه‌های علمی نقش کلیدی در ایجاد این باور داشته است.

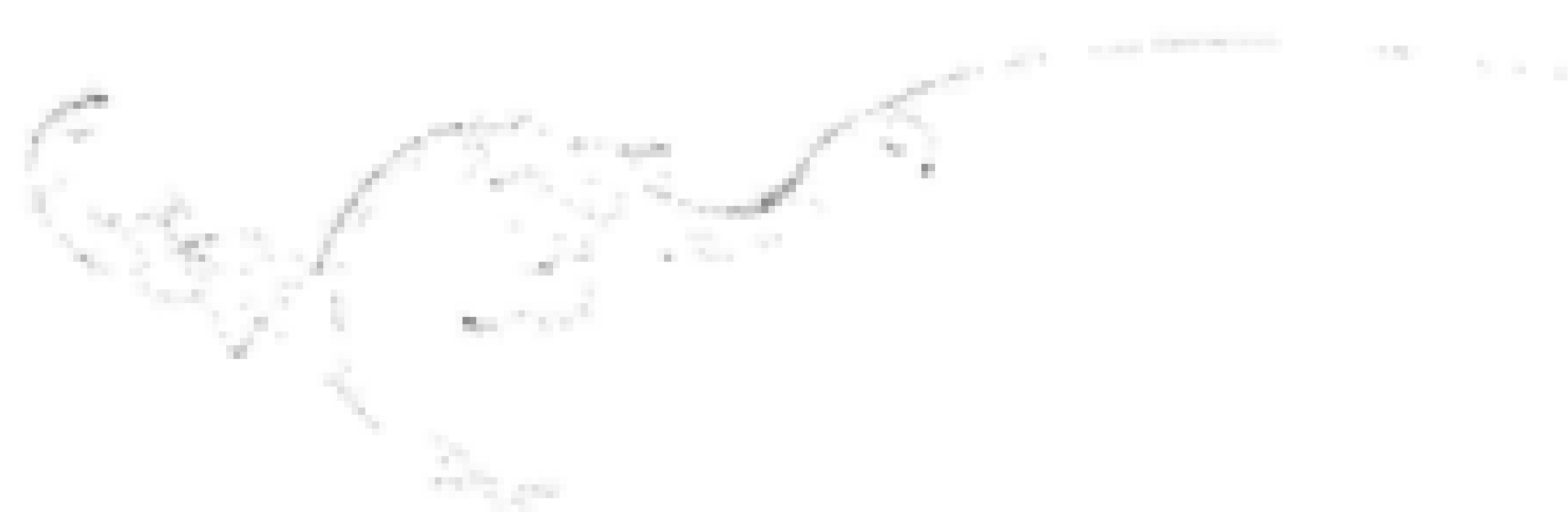
### ۲. اعتقاد شما به مسئله معاد (قیامت) چیست؟

جدول ۱۵: بیانگر میزان اعتقاد پاسخگویان به معاد و آخرت

درصد آراء مفید	درصد کل	تعداد	عنوان
۱	۱	۴	به آخرت اعتقادی ندارم
۸۴	۸۲	۳۲	تردید دارم
۲۵.۵	۲۴.۹	۹۷	به آخرت اعتقاد دارم ولی خدا کریم است
۳.۹	۳.۸	۱۱	در سن بالا مذهبی می‌شوم و فعلاً وقت جوانی کردن است
۶۳.۳	۶۰.۹	۲۳۷	به آخرت اعتقاد کامل دارم
۱۰۰	۹۷.۹	۳۸۱	مجموع آراء مفید
	۱.۲	۸	آراء غیر مفید
	۱۰۰	۳۸۹	مجموع کل آراء

نتیجه این مورد نیز دلگرم کننده است و نشان می‌دهد که ریشه‌ها کمتر آسیب دیده‌اند و زمینه مناسبی برای ترویج فرهنگ ناب اسلام از جمله حجاب در قشر آسیب دیده وجود دارد. اگرچه ضعف در اعتقاد به معاد یا فراموشی آن خطر دیگری است که با این مورد قابل جمع است.

### ۳. آیا از ماهواره استفاده می‌کنید؟



مجلس تخصصی پژوهش‌های اسلامی  
پایگاه تخصصی پژوهش‌های اسلامی  
پایگاه تخصصی پژوهش‌های اسلامی



جدول ۶: میزان ارتباط مخاطب با شبکه‌های ماهواره‌ای

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
زیاد	۴۶	۱۱/۸	۱۱/۹
متوسط	۱۰۶	۲۷/۲	۲۷/۵
کم	۱۱۰	۲۸/۲	۲۸/۵
خیر	۱۲۴	۳۱/۹	۳۲/۱
مجموع	۳۸۶	۹۹/۲	۱۰۰
متفرقه	۳	۰/۸	
مجموع	۳۸۹	۱۰۰	

جدول ۷: میزان استفاده از رسانه‌های غیر ایرانی

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
استفاده می‌کنم	۵۵	۱۴/۱	۱۴/۲
تنها منبع خبری من آنها هستند	۱۴	۳/۶	۳/۷
داخلی و خارجی هر دو استفاده می‌کنم	۱۷۹	۴۶	۴۶/۹
استفاده نمی‌کنم	۱۳۴	۳۴/۴	۳۵/۱
جمع آراء مفید	۳۸۲	۹۸/۲	۱۰۰
آراء غیر مفید	۷	۱/۸	
مجموع	۳۸۹	۱۰۰	

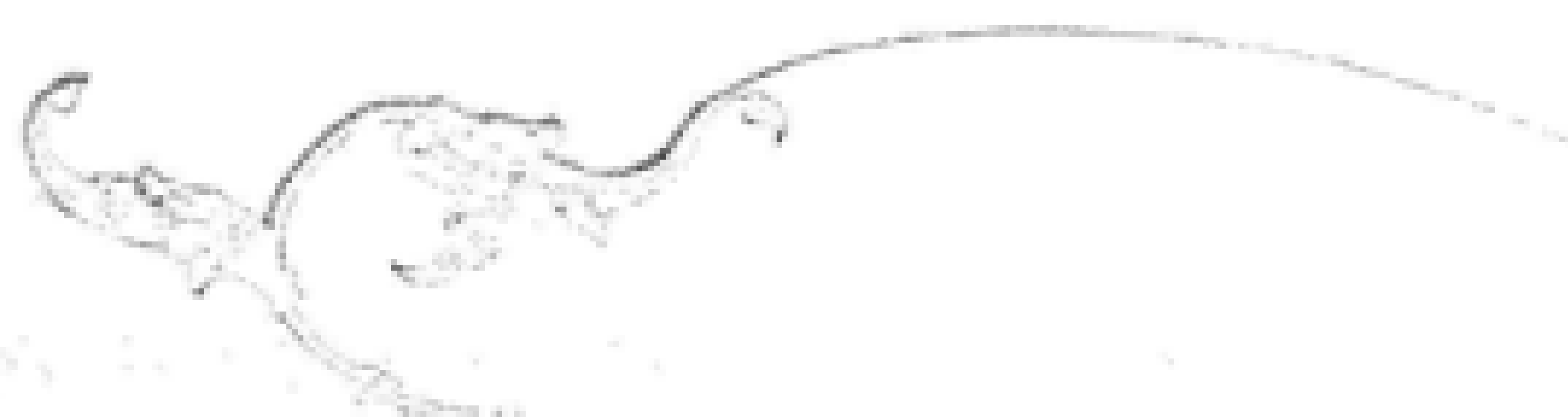
جدول های بالا نشان می دهند که استفاده از ماهواره تأثیر عمیقی بر رفتار قشر آسیب دیده دارد و بی تردید ماهواره نقطه نفوذ دشمن به حصار اعتقادی جامعه و ایجاد خلل در آن است، لاجرم باید برای رفع این مشکل و سد این منفذ چاره‌ای اساسی اندیشید. در غیر این صورت این مجرای نفوذ خود می تواند در هدر رفتن حاصل تلاش های فرهنگی اثری مشهود داشته باشد.

۴. به نظر شما اسلام دینی است که برای همه زمان هاست یا دوران آن سپری شده است؟ دلیل طرح این سؤال این بود که احتمال داده می شد تبلیغات غربی ها در این باره روی ذهن عده ای اثر سوء گذاشته و باعث بی رغبتی آنها به ارزش های اسلامی شده باشد که این نتایج به دست آمد:

جدول ۸: آیا اسلام مناسب جوامع امروزی است یا دینی قدیمی است؟

درصد	تعداد	عنوان
۱/۲	۸	دینی است قدیمی و برای جامعه امروز مناسب نیست
۸۵/۳	۳۳۲	برای هر عصری مناسب است اگر درست اجرا شود
۲/۴	۱۷	در مورد آن چیزی نمی دانم
۸	۳۱	دین خوبی است اما باید در آن تغییراتی داد و امروزش نمود
۰/۳	۱	دین خوبی است
۱۰۰	۳۸۹	جمع آراء

باز هم نتیجه بشارت به خیر می دهد و اگر این مقدار از افراد آسیب دیده چنین اعتقادی داشته باشند معلوم می شود نگرش جامعه اسلامی در این راستا امیدوار کننده بوده است. زمینه جهت مهار و درمان آسیب کاملاً مهیاست و مسئولان فرهنگی کشور نباید با ذهنیت اسلام







گریزی، اسلام ستیزی و بی‌اعتقادی به این قشر نظر کنند و قطعاً نگاه درست به مخاطب و افکار واقعی او در ایجاد ارتباط و تفهیم مقاصد به وی و ایجاد تغییر در رفتارش اثری عمیق دارد.

۵. به نظر شما آیا حجاب یک دستور دینی است؟

جدول ۹: نمایانگر میزان اعتقاد به حجاب

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آزاد مفید
یک ارزش دینی است	۲۲۲	۶۲/۷	۶۳/۷
اختراع روحانیون است و ربطی به دین ندارد	۴۳	۱۱/۱	۱۱/۲
ارزش دینی است اما لازم شمرده نشده و اختیاری است	۹۶	۲۴/۷	۲۵/۱
مجموع آزاد مفید	۳۸۳	۹۸/۵	۱۰۰
آراء غیرمفید	۶	۱/۵	
مجموع	۳۸۹	۱۰۰	

حاصل این پاسخ‌ها یکی از نقاط آسیب را به طور جدی نشان می‌دهد. عدم اطلاع کثیری از مردم از حکم الهی و تلقی غلط از آن و تصور اینکه حجاب جزء احکام دین نیست یکی از علل مهم آسیب است و این ناشی از همان ضعف در ناحیه تبلیغ احکام اسلام است.

۶. آیا از نگاه نامحرم احساس خوشایندی دارید؟

زن در جبهه و طینت و خلقت خود از توجه مرد لذت می‌برد و این یک امر فطری است که خدا در وجود زن قرار داده است و البته چون خداوند زن را طوری آفریده که مصدر ناز است و مورد نیاز، از این رو حاضر نیست این نیاز به توجه مرد را از خود به صورت تقاضا ابراز کند.

بر این مینا با خودآرایی و نمایش جلوه‌های خود به این کار اقدام می‌نماید. لازم به ذکر است که در پاسخ این سؤال نیز عده کثیری به دلیل فوق (شرم از اظهار نیاز به توجه مردان) از اظهار عقیده خود طفره رفته‌اند لکن همین مقدار که بیان کرده‌اند جای تأمل دارد.

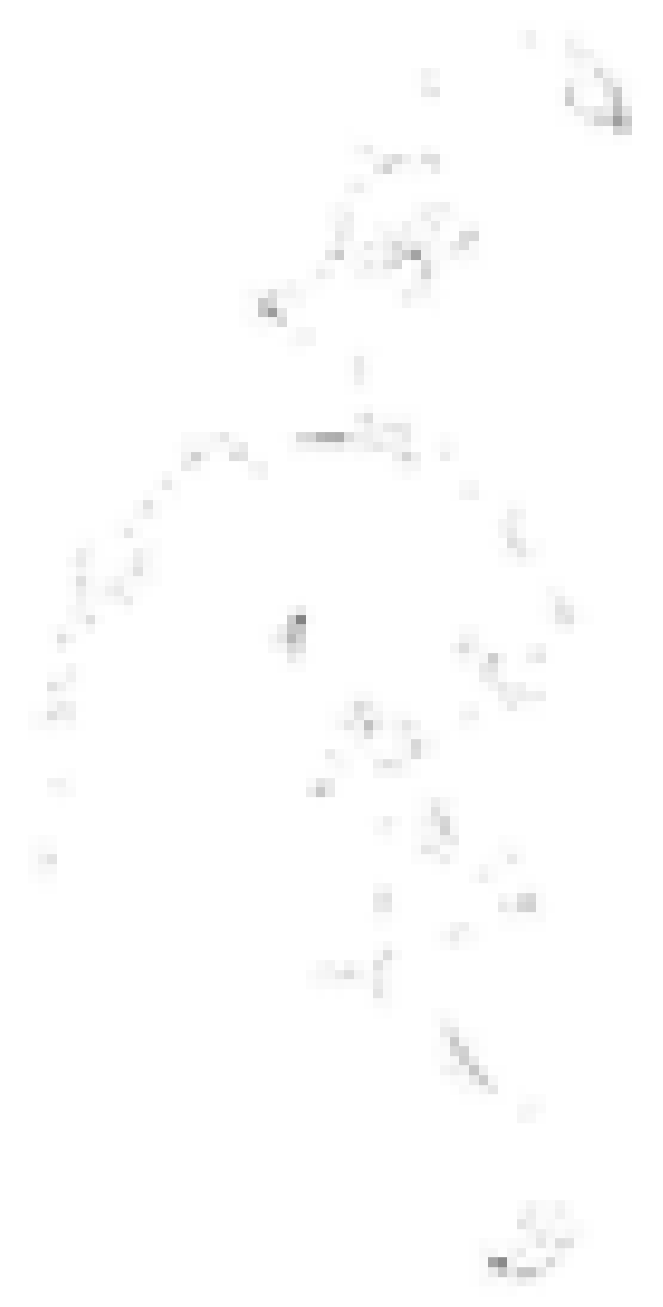
جدول ۱۰: بیانگر احساس پاسخگویان موقع نگاه کردن مردان به آنان

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
لذت می‌برم	۱۷	۴/۲	۴/۵
از جهت معنوی ناراحت می‌شوم اما از جهت طبیعی لذت می‌برم	۹۴	۲۴/۲	۲۵/۱
تفاوتی ندارد	۹۸	۲۵/۲	۲۶/۲
ناراحت می‌شوم	۱۶۱	۴۱/۴	۴۲
بستگی به شخص نگاه‌کننده دارد	۳	۱	۱/۱
مجموع آراء مفید	۳۷۴	۹۶/۱	۱۰۰
آراء غیرمفید	۱۵	۳/۹	
مجموع	۳۸۹	۱۰۰	

همان طور که مشهود است ۲۸/۶٪ از پاسخگویان اظهار داشته‌اند که از توجه مرد نامحرم به زیبایی‌های بدن خود لذت می‌برند. بی‌تردید به دلیل ذکر شده این آمار بالاتر از این است و به عقیده نگارنده تقریباً ۱۰۰٪ این زنان، چنین حالتی دارند. برای علاج این مشکل چند راه وجود دارد و آن راهکار تفهیم این حقایق به زنان است که:

- نگاه نامحرم نگاه هوس‌آلود است نه نگاه تعظیم و تکریم.
- طبیعت مردان طوری است که زنان خودنما را حقیر می‌یابند نه با شخصیت.





- زن در حجاب برای مرد به منزله معمای حل نشده است و به همین سبب جاذبه دارد به عکس زن خودنما.
- خودنمایی زن در نظر مرد به معنای اعلان نیاز به توجه مرد و احتیاج به نظر اوست.
- مرد هوس باز زن خودنما را به چشم ابزار رفع نیاز می‌نگرد نه انسان دارای احترام و شخصیت.
- بیان این حقایق و حتی بحث بر روی هر کدام از این امور به عنوان یک موضوع بحث در رسانه‌ها تا حد زیادی می‌تواند این حس طبیعی که به انحراف کشیده شده است را در مسیر خود قرار دهد.

۷. آیا به ترانه گوش می‌دهید؟

جدول ۱۱: میزان استماع ترانه توسط پاسخگو

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
خیلی زیاد	۱۲۶	۳۲/۴	۳۲/۵
زیاد	۸۹	۲۳/۹	۲۳/۹
متوسط	۱۱۶	۲۹/۸	۲۹/۹
کم	۳۵	۹	۹
گوش نمی‌دهم	۲۲	۵/۷	۵/۷
مجموع	۳۸۸	۹۹/۷	۱۰۰
غیر مفید	۱	۰/۳	
مجموع	۳۸۹	۱۰۰	

بی‌تردید این امر خود از عوامل مهم تخریب معنوی و از علل مهم ایجاد روح حجاب‌گریزی

و خودنمایی است.

در اینجا برای اینکه این حقیقت بازتر شود چاره‌ای جز این نیست که اندکی به ریشه این موضوع توجه کنیم و در این راه از آیات قرآن و روایات کمک بگیریم و آنگاه با نتایج عینی و تجربی مقایسه کنیم. قرآن کریم از قول زور (گفتار باطل و بی‌اساس) به شدت نهی فرموده و نیز طرفداران لهو الحدیث (سخنان باطل) را نکوهش کرده و آنها را مستهزیی راه خدا و گمراه‌گر و فاقد درک حقیقی دانسته است (لقمان: ۵).

در بیست روایت از امامان معصوم دو عبارت فوق به غنا (ترانه) تفسیر شده است و در روایات دیگری نیز غنا دارای این آثار معرفی شده است:

- رشد نفاق (صدوق، ۱۴۰۳ق، ج ۲: ۵۰۵: مغربی، ۱۳۸۵ق، ج ۲: ۲۰۷).

- تعلیم آن کفر است (مغربی، ۱۳۸۵ق، ج ۲: ۲۰۷).

- پلیدترین مخلوق خداست (همان).

- امتی که آلات موسیقی در آن رایج است به کرامت و قداست نمی‌رسد (کلینی، ۱۳۶۵، ج ۶: ۴۳۴).

- غنا مقدمه زناست (حرعاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۷، باب ۱۰۰).

- خانه‌ای که در آن غنا باشد از فاجعه ایمن نیست (کلینی، ۱۳۶۵، ج ۱: ۴۳۳).

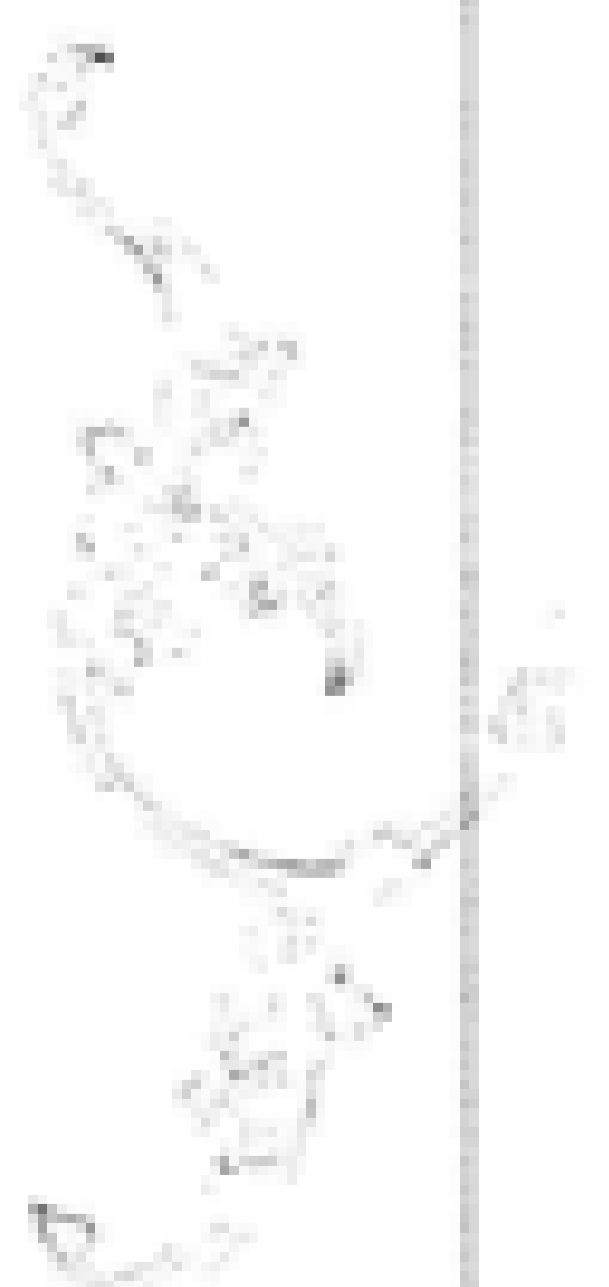
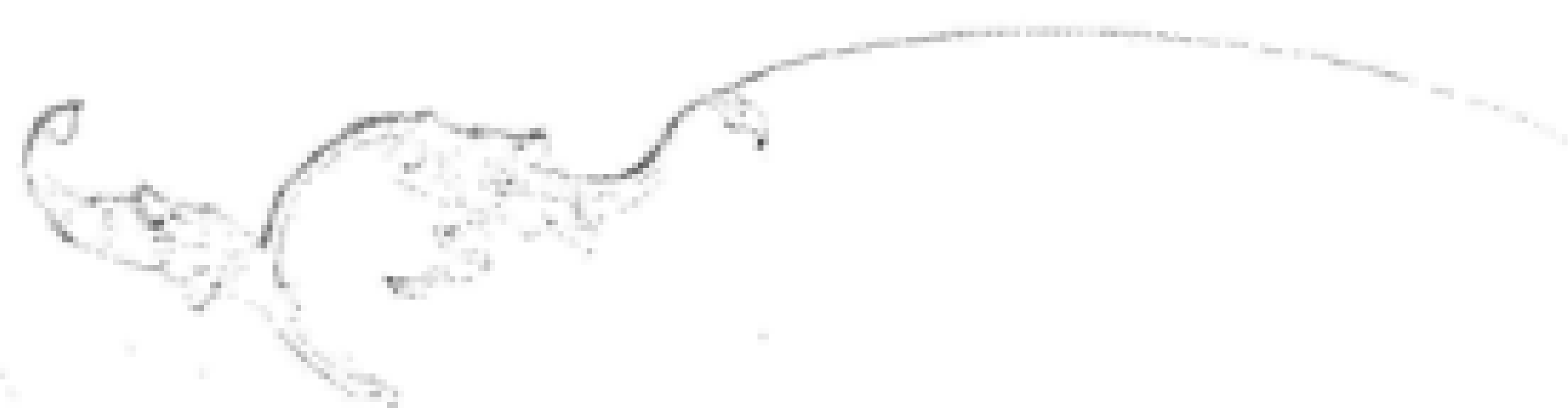
- ملانکه از خانه غنا دور می‌شوند (همان).

- گوش مستمع غنا از آواهای خوش بهشتی محروم است (حرعاملی، ۱۴۰۹ق، ج ۱۷، باب ۱۰۰).

- شیطان همراه غنا پای کوبی می‌کند و فرشته دور می‌شود (کنگره امام رضا، ۱۴۰۶ق: ۲۸۴).

روایات شیعه و سنی در این زمینه بسیار است که ما به همین مقدار اکتفا می‌کنیم.

یکی از ویژگی‌های بارز موسیقی و ترانه تحریک مداوم احساسات است آن هم نه احساسات پاک انسانی بلکه احساسی که ریشه در تمایل جنسی دارد. بدیهی است اگر دائماً فردی احساس خود را تحریک کند عقل او دچار رکود و ضموری خواهد شد، چه این که هر بُعدی از ابعاد انسان که بیشتر مورد مراجعه قرار گرفت قوی‌تر می‌شود و اصولاً فلسفه ریاضیات





همین است. ریاضت یعنی ورزش و ریاضیات ورزش های عقل و فکرنده. از این رو افرادی که عادت به ریاضت پیدا کنند دارای قوت عقل می شوند و افرادی که عادت به استماع ترانه پیدا کنند، کمتر به عقل خود بها می دهند زیرا کار عقل اندیشیدن و حرکت از مقدمات مجهول به سوی معلوم است و این کار سخت و تلخ می باشد. اما انگیزش احساس، آن هم احساس ملایم و موافق طبع مادی، شیرین و جذاب است لاجرم بعد از مدتی نیروی عقلی در فرد خمود می شود و احساسات شخصیتی وزن و وقور می یابد و یکی از آثار این سبکی عقل در پوشش او بروز می کند.

با دقت می توان دریافت که موسیقی تمام ویژگی های مواد مخدر را داراست که عبارتند از:

۱. ایجاد نشاط آنی کاذب و بدون زحمت،
  ۲. ایجاد اعتیاد به شیء نشاط آور،
  ۳. کم اثر شدن تدریجی شیء مخدر و بالارفتن میزان مصرف آن برای ایجاد حالت خاص،
  ۴. تضعیف احساسات حقیقی و رشد احساسات کاذب،
  ۵. تقویت خیالات موهوم،
  ۶. لگدکوب کردن عقل و اندیشه و بالتبع سرزدن افعال نابخردانه و سبک از معتاد، و آثار مخرب روحی و جسمی دیگر.
- و چه نیک گفته است لوته فرانسوی که:

«موسیقی در تخدیر اعصاب از مواد مخدر هم مخرب تر است» (عبداللهی، بی تا: ۳۰).

صاحب کتاب تأثیر موسیقی بر اعصاب و روان عمر ده ها تن از مشاهیر درجه یک موسیقی جهان را بررسی کرده و به این نتیجه رسیده است که جز دو نفر آنها هیچ کدام به سن ۶۰ نرسیده اند و از سرشناس ترین آنها موزارت، واگنر، بتهوون، شوپرت، دووراک، راولول، بولدن و شومان هستند که همگی در آخر عمر دیوانه گشته و به امراض سخت مبتلا شدند! (عبداللهی، ۱۳۵۳: ۲۶).

جالب این است که احساسی را که موسیقی برمی انگیزد احساسات بر مبنای عقل نیست بلکه احساس بر مبنای غریزه است و بین این دو فرق عظیمی است.

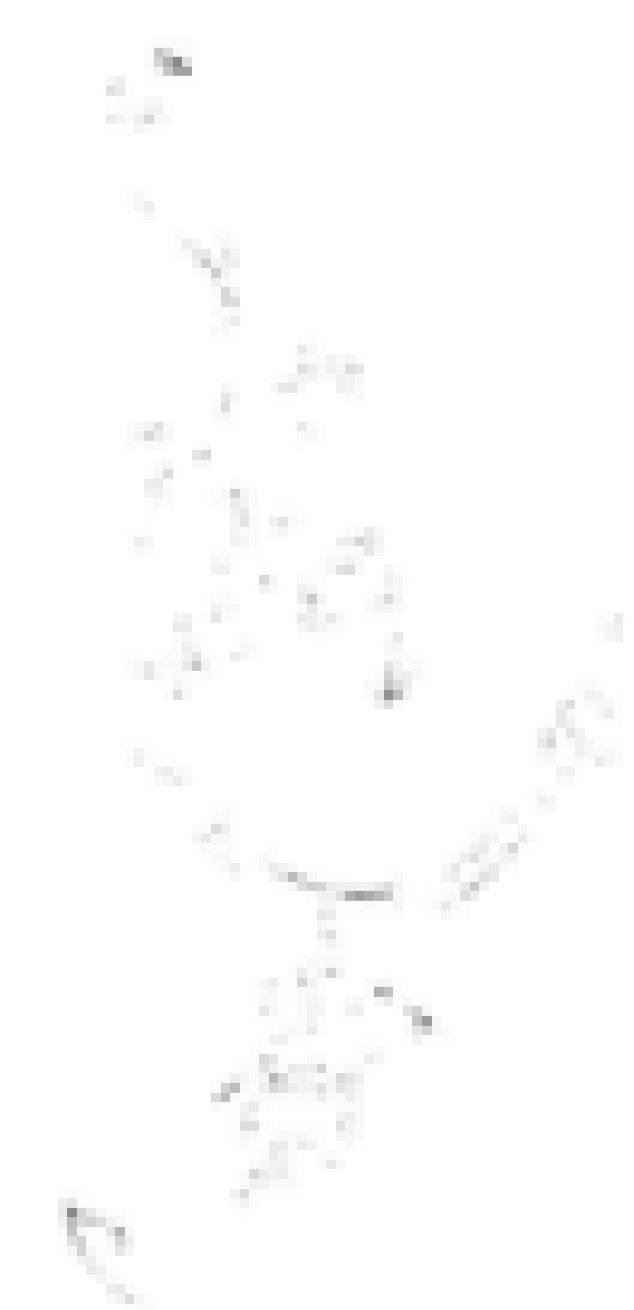
اما درباره احساسات مبتنی بر عقل باید گفت موسیقی باعث تضعیف آنها می‌شود که بیان آن از اهداف این مبحث خارج است.

از این رو باید بر مدار ارزش های والای اسلام، گسترش لجام گسیخته موسیقی را مهار کرد. چه این که حتی به فتوای جمیع فقها خصوصاً امام خمینی و رهبر معظم انقلاب موسیقی لهو و مطرب جایز نیست و نیز صدای زن برای مرد اجتماعاً حرام می‌باشد و حتی نغمه‌ها و آهنگ‌هایی که از صدا و سیما پخش می‌شود نیز به صورت مطلق حلال شمرده نشده است. اما به وضوح می‌نگریم که امروز در جامعه ما هیچ کدام از این شرط ها لحاظ نمی‌شود و در صدا و سیما مرکزی نیز نظارت معتناهی نیست و در مراکز استان ها (علی‌التحقیق) هیچ گونه نظارتی وجود ندارد. در این صورت بی‌تردید حکم اسلام درباره موسیقی لهوی و مطرب به طور کلی نادیده گرفته شده است. آثار زیان بار روحی و اجتماعی آن دامن مردم را می‌گیرد و به گونه‌ای رفتار می‌شود که گویی موسیقی و غنا از نظر فقه امامیه هیچ اشکال و مانعی ندارد.

۸. موضوع دیگر میزان ارتباط پاسخگویان با قرآن کریم می‌باشد؟

جدول ۱۲: چگونگی برخورد با قرآن

درصد آراء مفید	درصد کل	تعداد	عنوان
۳۸/۵	۳۷/۸	۱۰۸	فقط الفاظ آن را می‌خوانم و از معانی آن اطلاعی ندارم
۵۱/۵	۵۰/۱	۱۹۵	هم می‌خوانم هم به معانی آن توجه می‌کنم
۰/۸	۰/۸	۳	قرآن را قبول ندارم
۱۹/۳	۱۸/۸	۷۳	قبول دارم ولی نمی‌خوانم
۱۰۰	۹۷/۴	۳۷۹	مجموع آراء مفید
	۲/۶	۱۰	آراء غیر مفید
	۱۰۰	۳۸۹	مجموع کل





۹/ ۷۷٪ از مخاطبان اهل تلاوت قرآن هستند و دو سوم آنها به معانی آن نیز توجه دارند. این آمار مبشر به خیر بوده و نشانگر زنده بودن ریشه‌های اعتقادی حتی در قشر آسیب دیده است و می‌توان با استناد به معتقدات دینی و تحریک علایق اعتقادی آنان در حل معضل بدحجابی موفق شد.

۹- سؤال دیگر درخصوص الگو بودن حضرت فاطمه(س) است؟

جدول ۱۳: میزان اعتقاد به الگو بودن حضرت فاطمه

درصد آراء مفید	درصد کل	تعداد	عنوان
۵۲/۹	۵۱/۲	۱۹۹	زیاد
۳۲/۷	۳۱/۶	۱۲۳	متوسط
۱۰/۴	۱۰	۳۹	کم
۴	۳/۹	۱۵	معتقد نیستم
۱۰۰	۹۶/۷	۳۷۹	مجموع آراء مفید
	۳/۳	۱۳	آراء غیر مفید
	۱۰۰	۳۸۹	مجموع کل

میزان بالای اعتقاد به الگو بودن حضرت فاطمه در این قشر در راستای اثبات سلامت اصلی اعتقادات آنها می‌باشد که خود یکی از بهترین راه‌های برخورد با پدیده پوشش نامناسب در مورد زنان است.

۱۰. سؤال دیگر در مورد اعتقاد پاسخگو به حضور نظارت امام عصر (عج) می‌باشد.

جدول ۱۴: میزان اعتقاد به امام زمان و حضور او

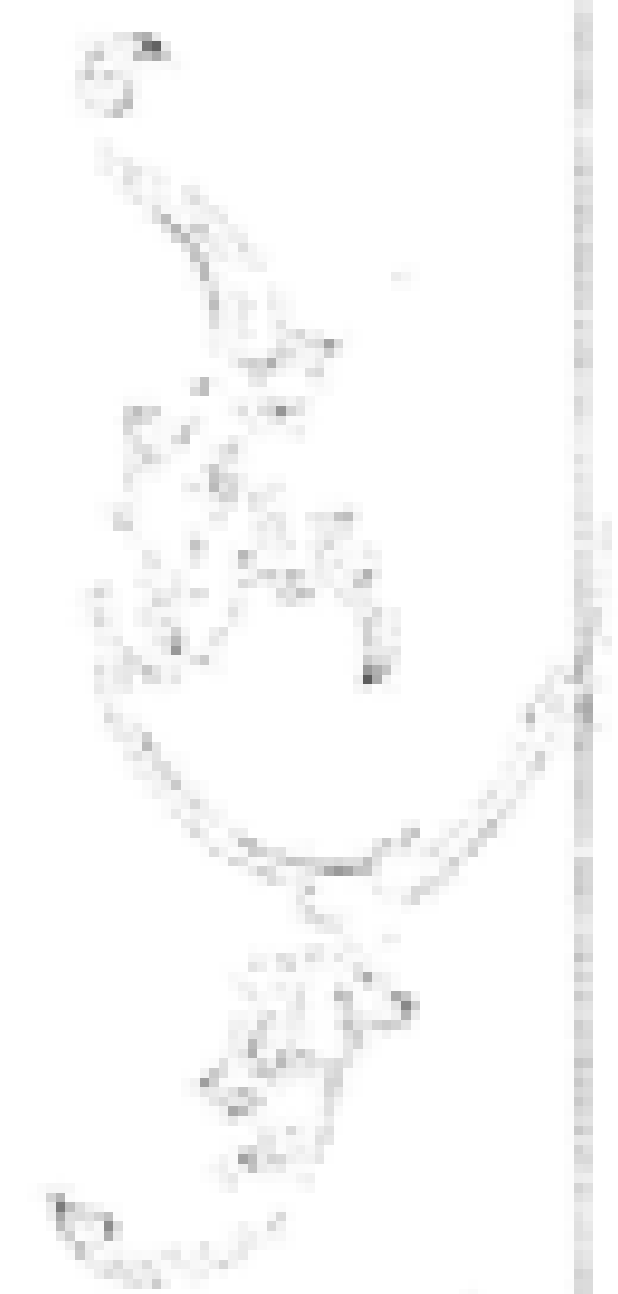
عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
زیاد	۳۳۸	۸۴/۳	۸۶/۵
متوسط	۳۶	۹/۳	۹/۵
کم	۸	۲/۱	۲/۱
معتقد نیستم	۷	۱/۸	۱/۸
مجموع آراء مفید	۳۷۹	۹۷/۴	۱۰۰
آراء غیرمفید	۱۰	۲/۶	
مجموع کل	۳۸۹	۱۰۰	

درصد بالای پاسخگویان درباره این سؤال به چنین نظارتی معتقدند و این از اهرم های نیرومند در جهت اصلاح جامعه است که نباید از آن غفلت کرد.

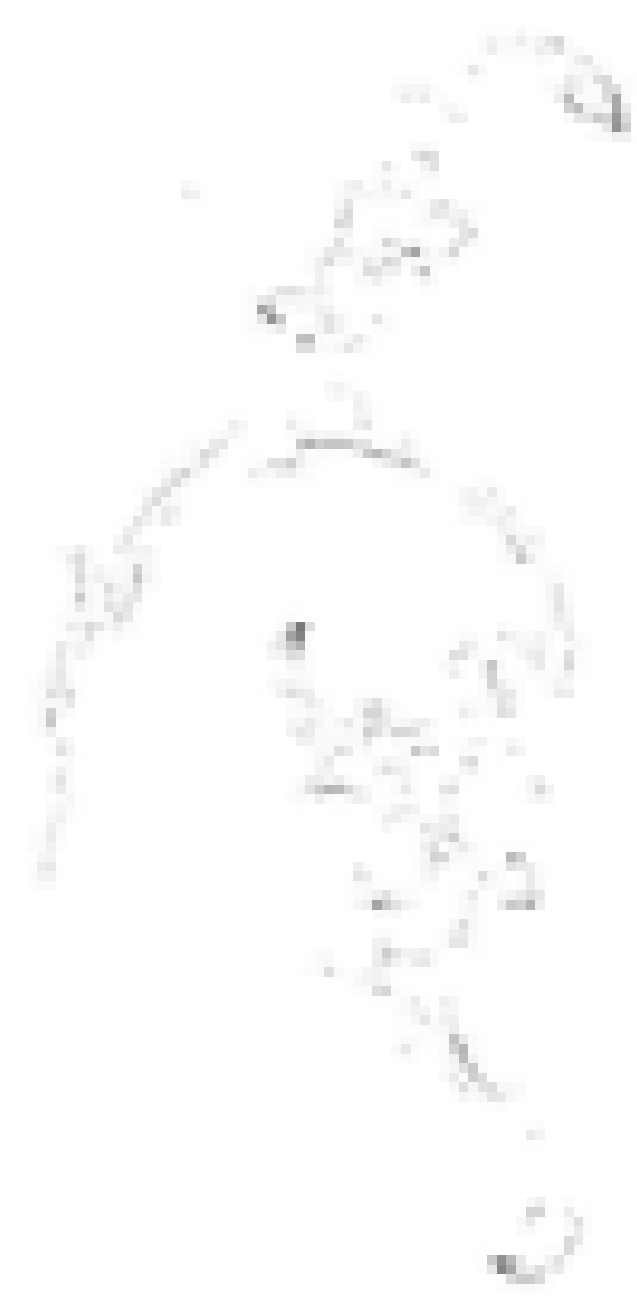
۱۱. سؤال بعدی از مخاطبان درباره ادای فریضه نماز بود که نتایج زیر به دست آمد:

جدول ۱۵: آیا نماز می‌خوانید؟

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
آری	۳۳۹	۸۷/۱	۸۷/۶
خیر	۱۴	۳/۱	۳/۱
گاهی	۳۰	۷/۷	۷/۸
فقط در مناسباتها	۶	۱/۵	۱/۶
مجموع آراء مفید	۳۸۷	۹۹/۵	۱۰۰
آراء غیرمفید	۲	۰/۵	
مجموع کل	۳۸۹	۱۰۰	







۱۲. در جواب این سؤال از مخاطبان که تا چه اندازه در پوشش خود تابع نظر شوهر خود می‌باشند نتایج زیر به دست آمد:

جدول ۱۶: میزان تأثیر نظر همسر در مورد حجاب

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
خیلی زیاد	۲۴	۶/۲	۲۶/۲
زیاد	۲۴	۶/۲	۲۶/۴
متوسط	۱۳	۳/۳	۱۴/۳
اثری ندارد	۴	۱	۴/۴
نوع حجاب من قبل از ازدواج شکل گرفته و نظر همسر تأثیری ندارد	۲۶	۶/۷	۲۸/۶
مجموع آراء مفید	۹۱	۲۲/۴	۱۰۰
آراء غیر مفید (افراد مجرد)	۳۹۸	۷۶/۶	
مجموع کل	۳۸۹	۱۰۰	

این نتیجه نشان می‌دهد که برای رفع آسیب نباید کار فرهنگی را به زنان محصور کرد بلکه اصلاح اعتقاد مردان و ایجاد تعادل غیرت در آنان نیز اثری مشهود خواهد داشت.

۱۳. در جواب این سؤال که آیا مخاطبان به حجاب معتقدند یا تابع جو حاکم می‌باشند نتایج زیر به دست آمد:

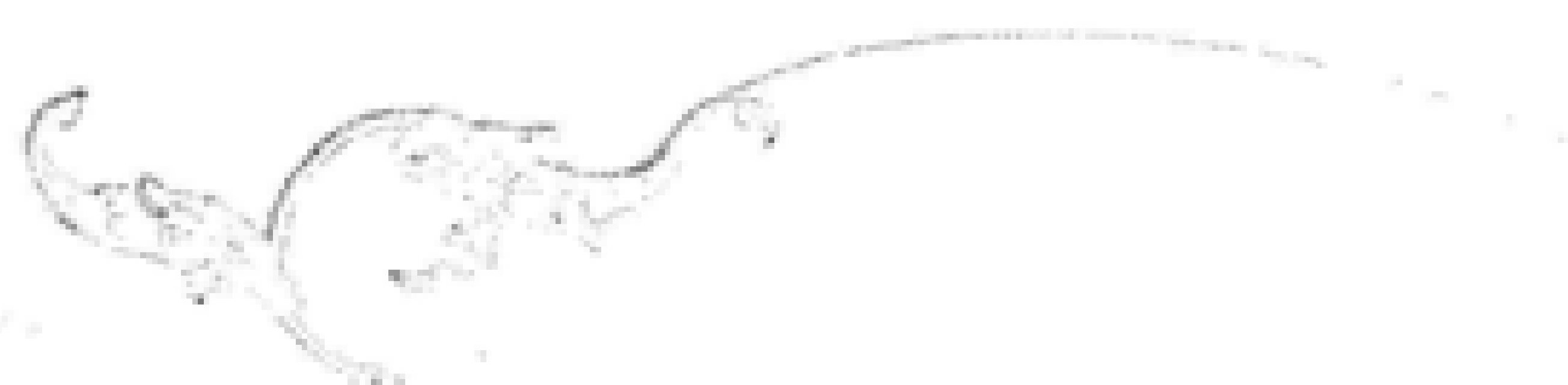
جدول ۱۷: میزان اعتقاد به حجاب

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
اعتقاد دارم اما خودم نمی‌توانم رعایت کنم	۷۰	۱۸	۱۸/۳
اعتقادی ندارم	۳۴	۸/۷	۸/۹
تابع شرایط هستم	۸۰	۲۰/۶	۲۰/۹
اعتقاد دارم و تا حد امکان به آن عمل می‌کنم	۱۹۸	۵۰/۹	۵۱/۸
مجموع آراء مفید	۳۸۲	۹۸/۳	۱۰۰
آراء غیر مفید	۷	۱/۸	
مجموع کل	۳۸۹	۱۰۰	

۱۴. در پاسخ سؤال دیگر که آیا از مرجعی تقلید می‌کنید نیز نتایج زیر حاصل آمد:

جدول ۱۸: آیا مرجع تقلید دارید؟

عنوان	تعداد	درصد کل	درصد آراء مفید
بله	۳۹۹	۷۶/۹	۷۸/۹
خیر	۸۰	۲۰/۶	۲۱/۱
مجموع آراء مفید	۳۷۹	۹۷/۴	۱۰۰
آراء غیر مفید	۱۱	۲/۶	
مجموع کل	۳۸۹	۱۰۰	



Handwritten signature or text in the bottom right corner.

## نتایج تحلیل ها و راه کارها

در طول این بحث بیان کردیم که نتایج متعددی نشان می دهد که قشر آسیب دیده از نظر پوشش و اعتقاد، در باطن تخریب کلی نشده بلکه اعتقادات کلیدی چون پایبندی به نماز، قرآن، نظارت امام عصر و تقلید در احکام شرعی، جاودانگی اسلام به عنوان دین سعادت بخش و نظایر آن در این قشر علی رغم وضع ظاهری زنده است. این یادآوری بدان جهت بود که اطلاع از معتقدات فرد آسیب دیده در اصلاح رفتارهای اجتماعی وی نقش بسیار مهم و حساسی دارد و عدم اطلاع مصلحان از این خصوصیت چه بسا نتایج زحمات آن را به هدر می دهد.

به عنوان مثال اگر فردی بخواهد زنی را در همین موارد از منکر بازدارد و نهی کند و در مواجهه با او با این ذهنیت برخورد کند که وی فردی غیرمعتقد به مبانی است طبعاً رفتار و گفتار او این ذهنیت را آشکار می کند و همین امر باعث جبهه گیری و ناراحتی شدید مخاطب و استتکاف و حتی برخورد او می شود و این نکته، نکته ای مهم در اصلاح و علاج آسیب این بحث می باشد.

در اینجا به بعضی از علل مهم آسیب به صورت اجمال اشاره می کنیم:

### ۱. برداشت غلط از رحمت الهی

با دقت می توان فهمید گاهی سوء فهم در مبانی عقیدتی اثری همچون بی اعتقادی دارد و حتی گاهی سوء فهم در دین، فرد مذهبی را از فرد غیرمعتقد خطرناک تر می کند. به عنوان مثال یک فرد بی دین ارزشی برای یک نفس محترم قائل نیست اما فرد منحرف (مثل خوارج نهروان) که از معتقدات منحرف پر شده است ممکن است به این نتیجه برسد که بر او واجب است فرد بی گناهی را بکشد!

بنابراین اصلاح معتقدات دینی خصوصی در ظرافت ها امری بسیار مهم و حساس است که گاه انحراف در یکی از آنها یک جامعه دینی را از کار می اندازد، همان طور که خرابی

و خلل در یک قطعه کوچک خودرو باعث توقف و عدم امکان استفاده از منافع خودرو می‌شود.

یکی از این انحرافات که ناپیداست اما آثاری بسیار مخرب و ویرانگر دارد آن است که:

«رحمت الهی بی حساب است و خدا کریم است و با یک گناه بنده اتفاقی نمی‌افتد»

در این اعتقاد خطرناک، فرد گرفتار خلط می‌شود زیرا از دیدگاه اسلام رحمت الهی حساب دارد چه این که رحمت الهی بی‌حد است نه بی حساب. بی‌حد بودن رحمت الهی به دلیل آن است که ذات او و کمالات او مطلق و لایتناهی است اما این به معنای بی حساب بودن رحمت الهی نیست. قرآن در بسیاری از آیات بر این معنا اصرار ورزیده تا به ضمیر مردم القاء کند که رحمت الهی از روی حساب توزیع می‌شود نه بی حساب، زیرا اگر این رحمت بی حساب باشد لازمه‌اش مساوی بودن خوبان و بدان است و قرآن کریم به شدت این امر را انکار می‌کند. از جمله در این آیات:

ایا پرهیزکاران را همانند بی‌تقویان قرار می‌دهیم؟ (ص: ۲۸).

ایا کسی که مؤمن است همانند فرد نافرمان می‌باشد؟ (سجده: ۱۸).

هرگز نیکی و بدی (در پیشگاه خدا) یکسان نیست (فصلت: ۳۴).

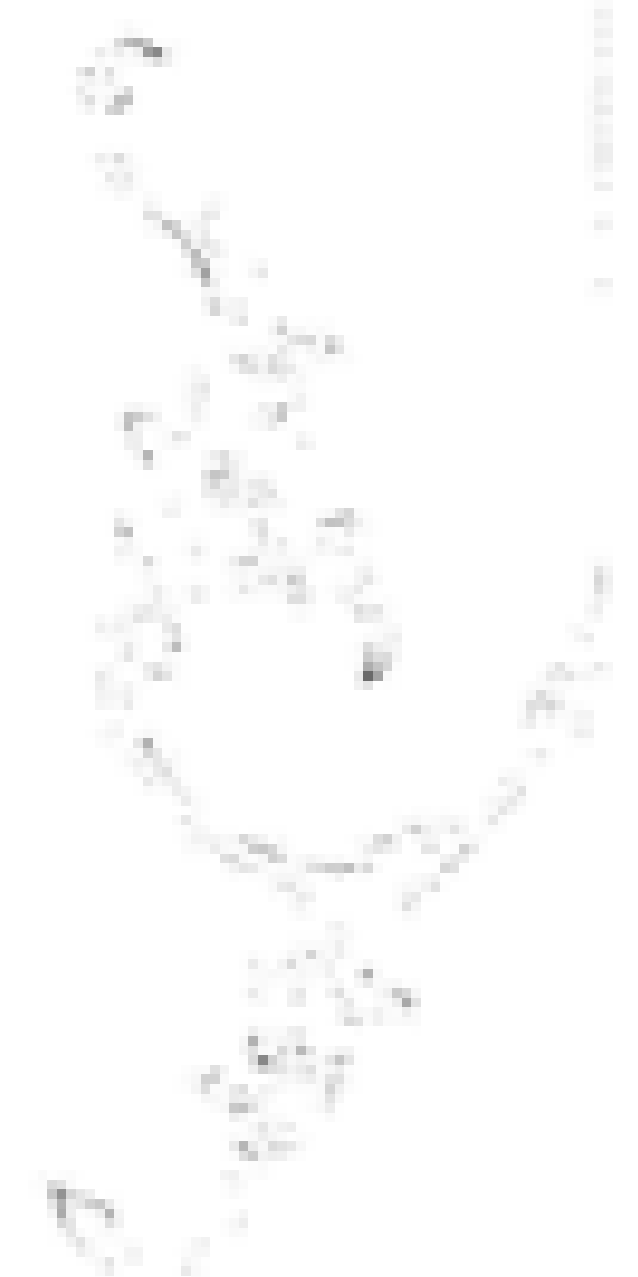
... و رحمت همه چیز را فراگرفته (اما به صورت خاص) برای کسانی قرار خواهم داد که

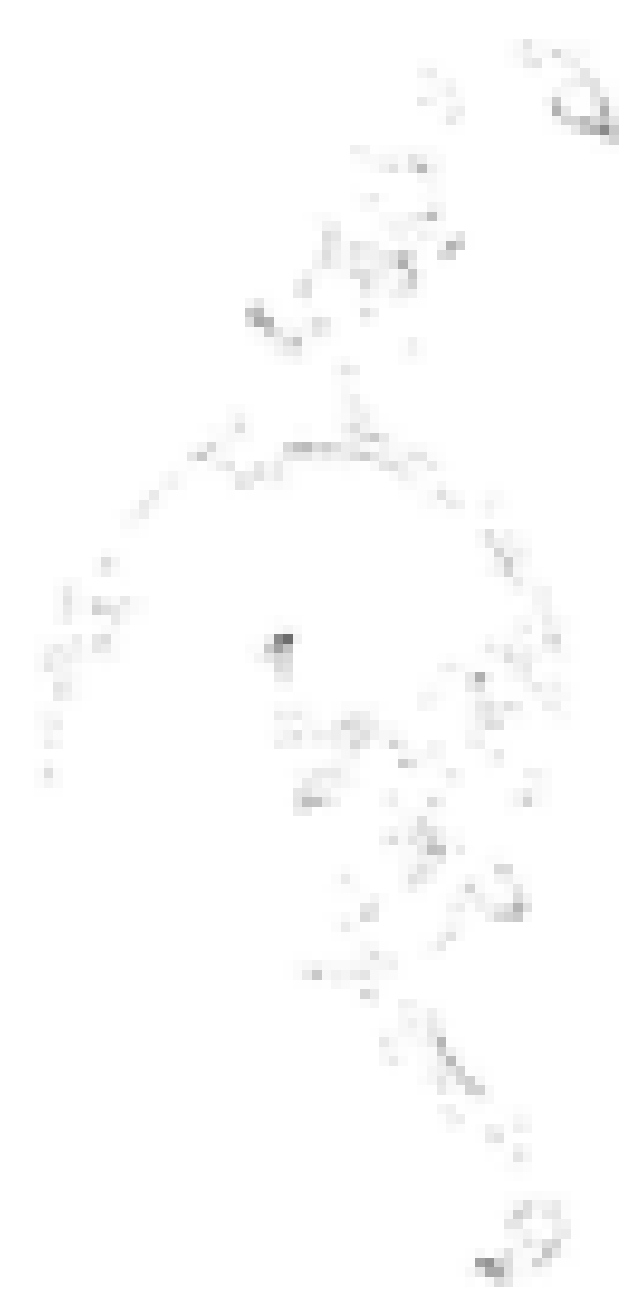
پرهیزگاری نموده، زکات می‌دهند و کسانی که به آیات ما ایمان می‌آورند (اعراف: ۱۵۶).

اگر یک مصلح اجتماعی نقاط حساس آسیب را نداند هرگز در اصلاح موفق نمی‌شود بلکه گاه ناخواسته آسیب را تشدید می‌کند، همان طور که اشتباه پزشک در تشخیص علت درد نتیجه مشابه به دنبال دارد.

## ۲. غرب باوری

غرب باوری مفهومی غیر از غرب‌زدگی دارد. غرب باوری آن است که فردی باور کرده باشد که با پیروی از روش‌ها و فرهنگ غربی می‌توان به خوشبختی رسید و این نیز دو شق دارد، یکی باور تمام زوایای فرهنگی غرب و دیگری باور داشتن روش غربی‌ها در اقتصاد و صنعت و مسائلی که موجب پیشرفت کشور در این زمینه‌هاست.





غرب زدگی مرحله عملی و شدید غرب باوری است و آفت بزرگی است اما غرب باوری همیشه بروز نمی کند بلکه گاهی آثار خود را نشان می دهد و این وابسته به شدت و ضعف باور فرد و نیز میزان معتقدات اسلامی اوست.

غرب باوری به نسبت شدت و ضعف خود می تواند موجب بروز رفتارهایی شود که با فرهنگ اسلامی همخوانی نداشته باشد و همسوی فرهنگ غربی باشد. یکی از این رفتارها پدیده بدحجابی است. وقتی فردی در عمق ضمیر باطنی خود باور کرد که راه ترقی و خوشبختی همان است که غربی ها رفته اند و راه های دیگر محکوم به شکست است و بی تردید این رفتار موجب تشبه او به آنها و تکرار مدل ها و متدهای آنان می شود، به همین سبب این فرد نسبت به کلام کسانی که سخن را در قالب های غربی و اصطلاحات آنان عرضه می کنند حساسیت افزونتری دارد و کالاهای خارجی خاصه اروپایی و آمریکایی را بیشتر می پسندد، افرادی که مدتی در خارج بوده اند احترام بیشتری می گذارد و آن را امتیازی مهم تلقی می کند، در خرید کالا، کالایی را انتخاب می کند که روی جعبه آن از کلمات لاتین استفاده شده و به همین سبب می بینیم کثیری از محصولات داخلی حتی یک کلمه فارسی روی آنها نوشته نشده است و این دلیل توسعه این آفت بزرگ در مردم است. حتی بر روی خودروهایی که در داخل کشور ساخته می شود، اسم فارسی را با کلمات انگلیسی می نگارند و حتی الفاظ نگاشته شده روی موشک ماهواره بر، که به دست متخصصان کشور خودمان ساخته شده است، انگلیسی است با این که بدایع و ظرافت های خط فارسی در مرتبه های است که الفاظ لاتین از جهت هنری در مقابل آن به حساب نمی آید!!

روحیه غرب باوری به هر میزان که شدت یابد برای سلامت جامعه خطرناک تر و مشکل سازتر می شود و آفات بسیار آن بر اهل نظر پوشیده نیست و راه رهایی مردم از این دام فکری بیان نقاط ضعف بزرگ فرهنگ غرب به صورت مستدل، مستند و تحلیلی است خصوصاً در موارد زیر:

- ضعف عواطف انسانی در غرب،

- تزلزل بنیان خانواده،
  - بالا بودن آمار طلاق در غرب و جوامع متابع و مشایع،
  - بالا بودن آمار جنایات و جرایم،
  - سردرگمی روحی و فکری و بروز مکتب‌های بی‌شمار متناقض،
  - شیوع بیماری‌های لاعلاج و مهلک مثل ایدز به خاطر بی‌بند و باری‌های جنسی،
  - بی‌ارزش و بی‌جاذبه شدن زن و به تبع آن گریز جوانان از ازدواج به خاطر سهولت راه‌های نیل به تمایلات جنسی،
  - احساس شدید بی‌هدفی و بوجی.
- الوین تافلر که خود از مدافعان تمدن آمریکاست در کتاب موج سوم به عمده‌واقعیات فوق‌الذکر اعتراف کرده است (تافلر، ۱۳۶۳: ۶ - ۵۰۴).
- بیان این واقعیت خاصه از زبان محققان غربی و بیان آمارهای تکان‌دهنده نیمه پنهان در جوامع غربی دواوی مؤثری برای رفع علت غرب‌باوری است و مردم با اطلاع از این حقایق گرایش و خوش‌بینی خود را به غرب از دست می‌دهند و نتیجه‌اش توجه و روی‌آوری به فرهنگ ناب اسلامی می‌شود.
- وصول به این مقصد از طریق زیر ممکن است:
- الف) باز کردن جایی در دروس عمومی در دانشگاه برای معرفی چهره واقعی فرهنگ غربی و خلاءها و ضعف‌های آن.
  - ب) اجرای برنامه‌های هماهنگ علمی، مستند و مستدل از طریق صدا و سیما در وقت‌های پرمخاطب.
  - ج) تأسیس مجلات و نشریات و اختصاص بودجه برای این منظور و تشویق نویسندگان به تألیف کتب مربوط.
  - د) وضع قانون منع تبلیغ بر روی تولیدات داخلی با لغت انگلیسی.
  - ه) جایگزین کردن هرچه بیشتر فیلم‌های ساخت داخل به جای فیلم‌های خارجی که در





خلال آن فرهنگ غربی ترویج می‌شود و به دید واقع‌بینانه تأثیر این فیلم‌ها در تلویزیون بر مردم بسیار زیاد است.

جای تعجب و تأسف است که غربی‌ها برای مبارزه با فرهنگ اسلام و منع شیوع آن از تمام این ظرفیت‌هایی که ذکر کردیم استفاده می‌کنند و حتی کاریکاتوریست موهن به شخصیت نبی مکرم اسلام (ص) را مورد تشویق قرار داده به او جایزه می‌دهند. با اینکه فرهنگ اسلام انسان‌ساز است و حالت هجومی علیه موجودیت غرب ندارد اما در کشور ما علی‌رغم هلاکت بار بودن فرهنگ غرب برای معنویت و دین مردم و مهاجم بودن آن از هیچ کدام از ظرفیت‌های مذکور یا در حدی ضعیف و ناچیز استفاده می‌شود و یا استفاده نمی‌شود!

ی) بستن مجاری نفوذ فرهنگ غرب مثل مسدود کردن سایت‌های مستهجن، بستن یا حداقل کنترل شبکه‌های ماهواره‌ای غرب، کنترل دقیق و درست ابزارهای مخابراتی، نظارت قوی، دقیق و قاطع بر نشریات و کتب، برخورد قاطع با اساتید و معلمان مروج فرهنگ غربی، وضع قوانین منع ترویج فرهنگ غرب و مظاهر آن، کنترل مولدان پوشاک و کنترل عکس‌های تبلیغاتی بر کالاهای خارجی، منع تبلیغ پوشش‌های مستهجن و خلاف مروت و منع غذاهایی با اسم‌های خلاف شرع که سوغات غرب است مثل هات داگ (سگ داغ) و اسنک (مار) که مراد گوشت این حیوانات است و متأسفانه امروز اسم این غذاها در لیست‌های غذایی فروشندگان مواد غذایی وارد شده است (اگرچه گوشت سگ و مار نیست).

گاستون وایه از محققان غربی می‌گوید:

«مسلمین اندلس در نتیجه روابطشان با مسیحیان گالیسیا (روپا) مدل لباس و تزیینات آنها را تقلید می‌کردند و رسوم دیگر آنان را نیز پذیرفتند تا جایی که دیوار منازل و مکان‌های مختلف را با تصاویر سبک آنان تزیین می‌کردند. با این واقعیات که پیش روی ماست غیرممکن است هر آدم با شعوری به وسعت دنیال‌عروی فرهنگی آنها (مسلمین) شک کند» (وایه، ۱۳۶۳: ۳۴).

ابن خلدون موزخ بزرگ اسلامی که پیروی فرهنگی مردم اندلس را از فرهنگ بیزانس (اجداد اروپاییان امروز) مشاهده کرده است، از سقوط این خطه از قلمرو اسلامی بیمناک است و

هشدار می‌دهد، اما هشدار وی مورد توجه قرار نمی‌گیرد و در پی آن فاجعه‌ای در اندلس اسلامی اتفاق می‌افتد که گوستاولوبون محقق فرانسوی آن را بزرگ‌ترین فاجعه تاریخ بشری می‌نامد! ابن خلدون می‌گوید:

«اگر ملتی در جوار ملت دیگر باشد و آن ملت را بر همسایه خود غلبه و تسلطی (فرهنگی و فکری) بوده باشد، همسایه ضعیف سهم بزرگتری از ضرر خواهد داشت. چنانچه این وضع هم اکنون در میان مسلمانان اندلس با اقوام جلاقله کشورهای شمال (اروپاییان) صدق می‌کند و می‌بینیم که اهالی آن کشور (اندلس) در طرز لباس و وسایل آرایش و زینت و بسیاری از عادات و احوال به آنها تشبه می‌جویند و حتی در ترسیم تصاویر روی دیوارها و کارگاه‌ها و منازل از آنها تقلید می‌نمایند چنانکه اگر بیننده با نظر حکمت بنگرد درمی‌یابد که این وضع علامت استیلاء و غلبه فرهنگ مهاجم است (گنابادی، ۱۳۶۳، ج ۱: ۲۸۲).

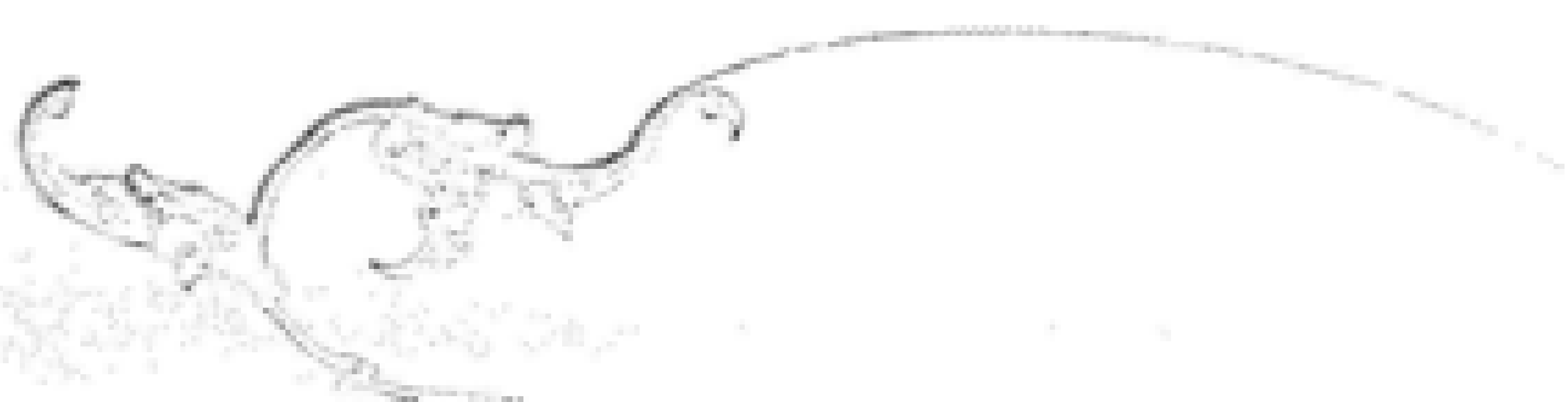
از این نکات عمق مفهوم این روایت معلوم می‌شود که:

«خداوند به یکی از انبیاء بنی‌اسرائیل وحی فرمود که به اُمَّتِ بگو (همانند) دشمنان من لباس نپوشند و غذاهای (همانند) آنها را نخورند و گرنه از دشمنان من خواهند بود!» (مفاتیح الجنان: ۱۲۳۷).

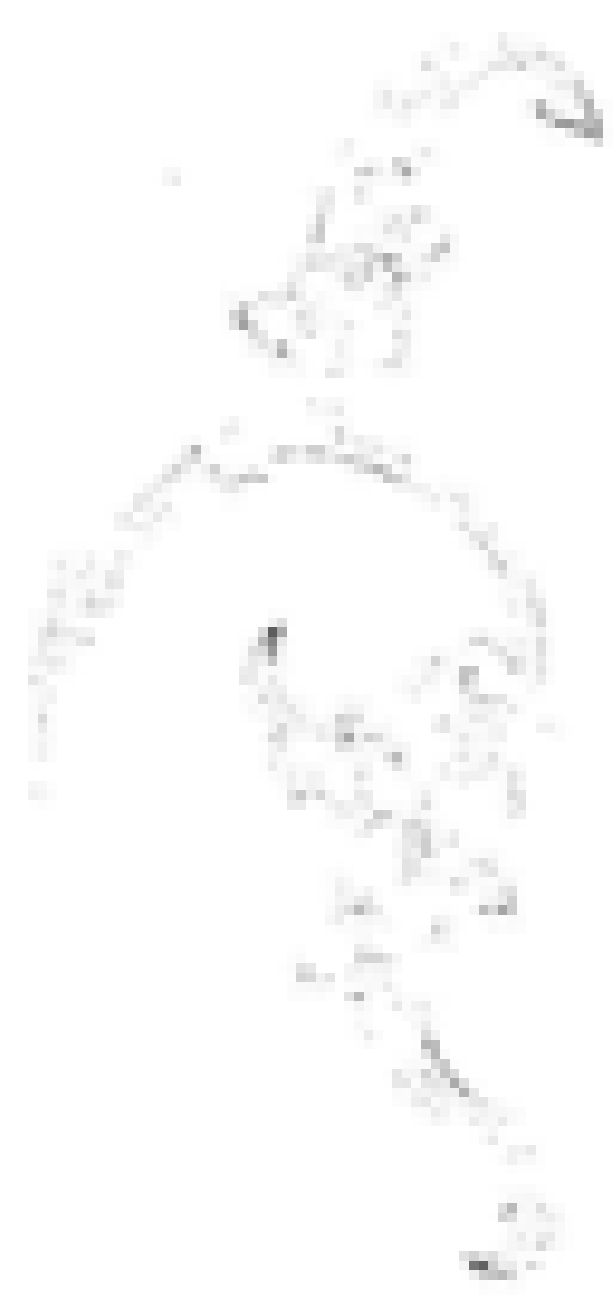
### ۳. ضعف اعتقاد به معاد

یکی از دلایل مهم خلل‌های رفتاری از جمله پوشش نامناسب، فراموشی معاد و ضعف اعتقاد بدان است. اعتقاد به معاد بزرگ‌ترین ضمانت اجرا در حاکمیت نظام اسلامی است. چیزی که نظام‌های مادی از فقدان آن رنج می‌برند و علی‌رغم صرف هزینه‌های نجومی قادر به انسداد خلاء آن نیستند، فراموشی معاد و غفلت از آن فرد را در مسیر تباهی عمل قرار می‌دهد. قرآن کریم در آیات بسیاری تنها فراموشی معاد را برای خرابی بنای اخلاق و رسیدن به شقاوت قطعی کافی می‌داند و می‌فرماید:

«إِنَّ الَّذِينَ يَضِلُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ بِمَا نَسُوا الْحِسَابَ» (ص: ۲۶)







کسانی که از راه خدا منحرف شدند برایشان عذاب سختی مهیاست زیرا روز قیامت را فراموش کردند.

«إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَغْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا» (اسراء: ۱۰)

برای کسانی که به آخرت ایمان نمی‌آورند عذابی دردناک آماده کرده‌ایم. در این آیه صرف عدم ایمان به آخرت را برای حصول شقاوت کافی دانسته‌اند، لذا عدم ایمان به اصول دیگر را ذکر نفرموده است. همان‌طور که علامه طباطبایی در المیزان به این حقیقت تصریح فرموده است.

«وَ إِذَا قُرَأَ الْقُرْآنَ جَعَلْنَا بَيْنَكَ وَ بَيْنَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حِجَابًا مَّسْتُورًا» (اسراء: ۴۵)  
و چون تو (ای رسول ما) قرآن تلاوت کنی میان تو و بی‌ایمانان به آخرت حجاب ناپیدا قرار می‌دهیم.

«إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ زَيَّنَّا لَهُمْ أَعْمَالَهُمْ فَهُمْ يَعْمَهُونَ» (نمل: ۵)

کسانی که به آخرت ایمان نمی‌آورند اعمال (زشت) آنها را در نظرشان زینت می‌دهیم پس سرگردان می‌شوند.

با همه این تمهیدات، علت تامه برای تحقق هدف اسلام در اصلاح جامعه از جمله اصلاح در پوشش حاصل نشده و مشکل به صورت کامل حل نخواهد شد زیرا طبعاً در هر جامعه افرادی هوس ران وجود دارند که به هیچ روی تابع منطق نبوده و گوششان بدهکار سخن حق نیست. اینجاست که فلسفه وجودی حاکمیت صلحاء خود را نشان می‌دهد. چه این که علت تمکین مؤمنان در زمین چیزی جز اقامه حدود الهی نیست، همان‌طور که قرآن کریم می‌فرماید:

«الَّذِينَ إِذَا مَكَتَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوُا الزَّكَاةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ

الْمُنْكَرِ...» (حج: ۴۱)

آنان که چون در زمین قدرتشان دادیم نماز به پا داشته زکات می‌دهند و به خوبی‌ها امر و

از بدی ها نهی می نمایند.

قرآن کریم در آیات متعددی یادآور می شود که اجرای احکام الهی با اعمال قدرت ممکن است. آیه کریمه «خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ» (بقره: ۶۳) شاهدهی بر این معناست. در تفسیر آیه آمده است:

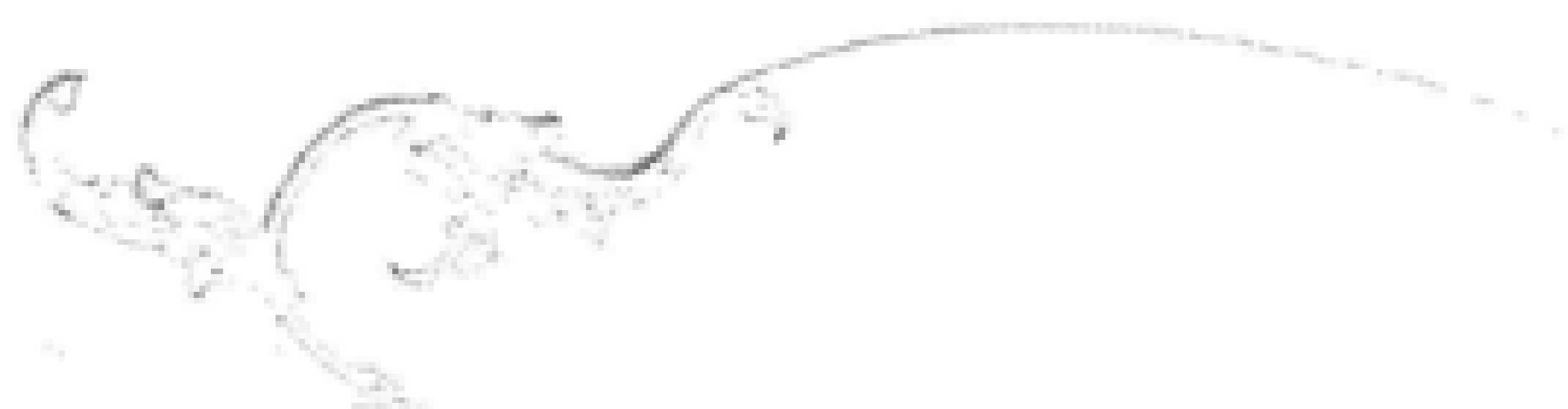
«فرمان دفاع و پاسداری شدید، قوی و همه جانبه از دین مربوط به همه امم است. مبارز بودن در میدان نبرد دینی و مبارز بودن در صحنه فرهنگی هر دو اخذ دین به قوت است» (جوادی آملی، ۱۳۸۲، ج ۵: ۱۱۳ - ۱۱۸).

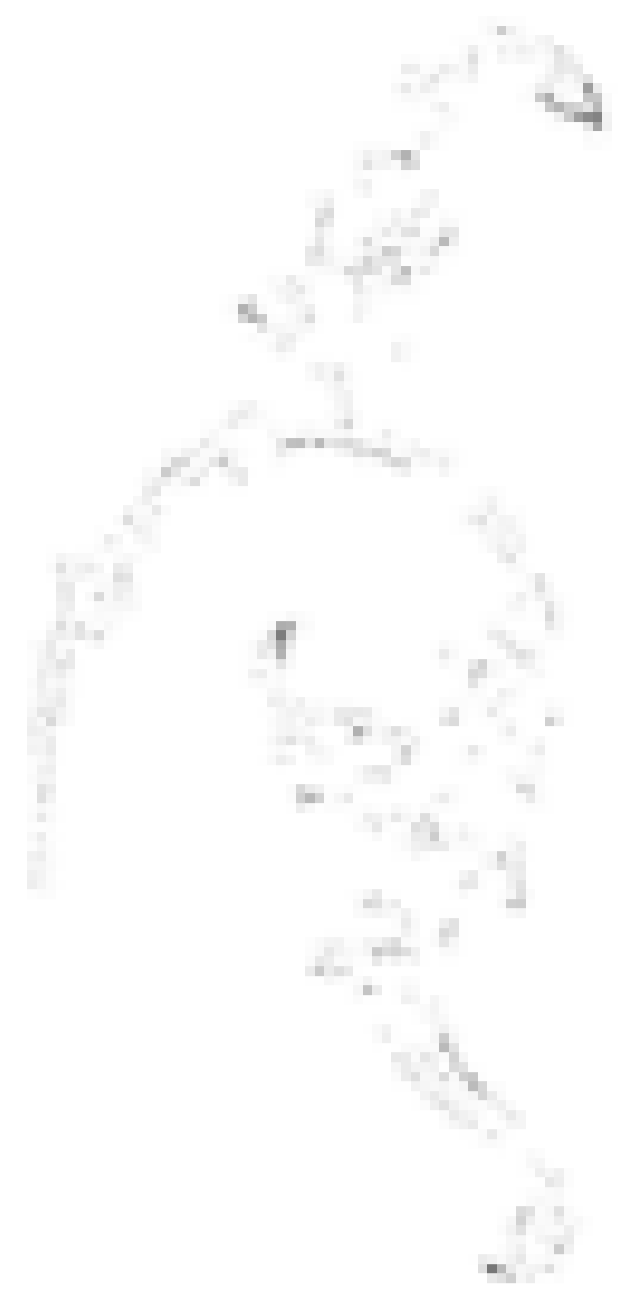
از این رو وظیفه نهادهای نظام از جمله قوای قضایی است که به صورتی که مطلوب و مورد نظر اسلام و شایسته حاکمیت اسلامی است با مظاهر فساد در جامعه برخورد کند و مانع شیوع آن شود. وقتی نظام های غربی در مبارزه با حق جهت تثبیت باطل در سراسر اروپا حتی یک دختر محجبه را به مراکز آموزشی راه نمی دهند و هر که را که به حجاب روی آورد اخراج می کنند و در عین حال دعوای آزادی هم دارند و خود را پرچم دار آن می دانند، جا دارد نظام اسلامی در دفاع از منطق حق خود محکم بایستد و اجازه ندهد بیگانگان به راحتی با اشاره های حتی مدل های پوشش جوانان ما را در اختیار خود بگیرند. آری بدون توجه به این حقایق، انقلاب فرهنگی صالح و مصلح امکان ندارد.

#### ۴. فهم غلط از مبانی دینی

در قرن دوم میلادی مسیح فردی به نام پولس از روحانیون مسیحی ایمان و عمل صالح را تفکیک کرد و اعلان کرد که صرف ایمان به مسیح و آیین او، حتی بدون عمل صالح موجب نجات است و عمل صالح باعث افزایش درجات می شود و عدم آن مشکلی ایجاد نمی کند (زیبایی نژاد، ۱۳۷۶: ۱۵۵).

از آنجا که این اعتقاد با روح عشرت طلبی عموم موافق بود بر جامعه مسیحی غالب شد و به طور عجیبی جا باز کرد و از آن تاریخ اعمال مخالف احکام دین مسیح علی رغم علم





مردم به این احکام از جمله بی‌حجابی و برهنگی در جامعه امروزی غربی رواج یافت. غربی‌ها تماماً و از روی نقشه حساب شده‌ای برای پیاده کردن همین تفکر در جامعه اسلامی کار کردند. به طوری که امروز گروهی پیدا شده‌اند که در عین تقید به برنامه‌های ظاهری دینی مثل حجاب و دعا و مراسم مذهبی بی‌حجاب یا بدحجابند و این همان تفکر خطرناکی است که امام از آن به عنوان اسلام آمریکایی یاد کرد و در قدیم طایفه مرجئه این عقیده را داشته‌اند که مورد لعن و نفرین معصومان(ع) قرار گرفته‌اند (سیحانی، ۱۴۱۲ق: ۱۷۱).

در این رابطه صدها آیه و روایت صریح وجود دارد که به تصریح، ایمان بدون عمل صالح را فاقد ارزش می‌دانند. ضرورت دارد این دسته از آیات و روایات در بخش‌هایی از دروس عمومی دانشگاه به صورت روشن و مستدل تبیین شود تا مقابله‌ای در برابر تهاجم مرموز فکری غرب در این زمینه باشد.

### نتیجه‌گیری

عوامل بسیاری وجود دارد که بر چگونگی رعایت حجاب در میان مردم کشور تأثیر گذار است. عواملی چون: برداشت غلط از رحمت الهی، غرب باوری، ضعف اعتقاد به معاد و فهم غلط از معانی دینی که هر کدام از این موارد خود به نوعی بر اعتقادات و باورهای افراد جامعه تأثیر دارند که با شیوه‌های مختلفی از جمله آموزش صحیح و نشان دادن عواقب و زیان‌های موارد یاد شده می‌توان از شیوع این معضل جلوگیری کرد.

### کتابنامه

قرآن کریم.

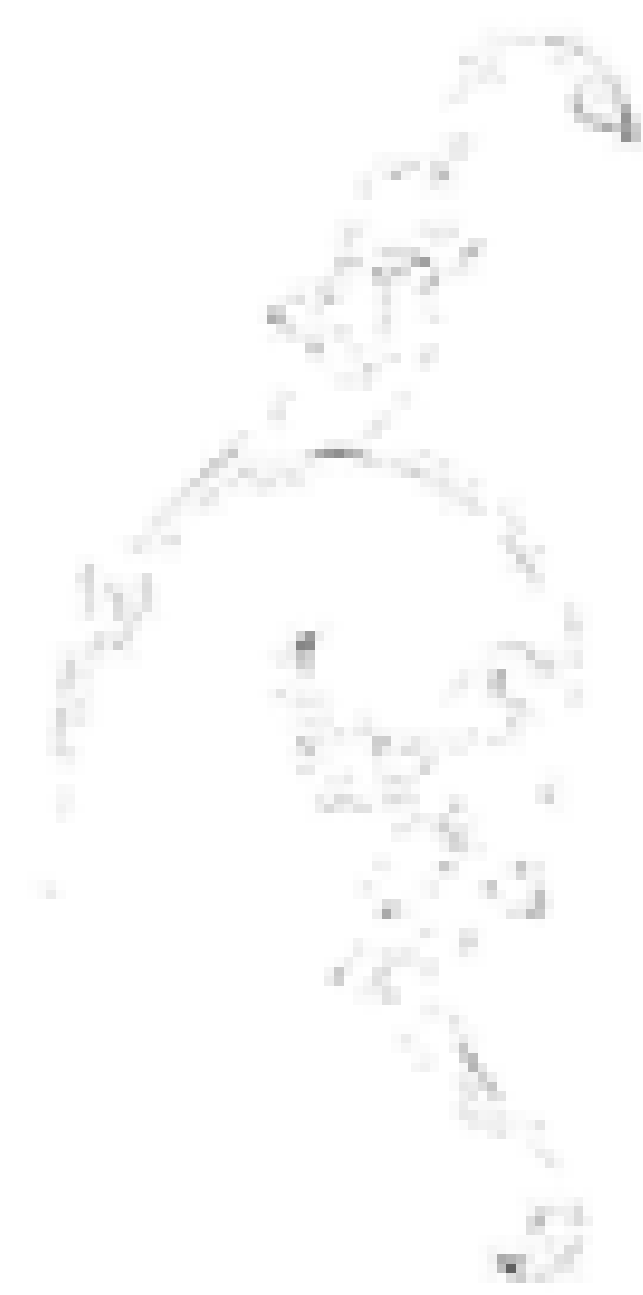
نهج البلاغه.

مفاتیح الجنان.

آل احمد، جلال. بی‌تا. رساله غرب زدگی. تهران: نشر رواق.

- تافلر، آوین، ۱۳۶۳، موج سوم، ترجمه نهین دخت خوارزمی، تهران: نشر نو.
- جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۸۲، تنبیہ، قم: اسراء.
- حرحاملی، محمدین حسن، ۱۴۰۹ق. وسایل الشیعه، قم: مؤسسه آل البیت.
- زیبایی نژاد، محمدرضا، ۱۳۷۶، درآمدی بر تاریخ و گسلاہ مسیحیت، قم: معاونت امور اساتید و دروس معارف اسلامی.
- سیحانی، جعفر، ۱۴۱۲ق. اصول الحدیث و احکامہ، قم: مؤسسه نشر اسلامی.
- صدوق، محمد ابن بابویه، ۱۴۰۳ق. خصال، قم: جامعہ مدرسین.
- طباطبایی، سید محمدحسین، ۱۳۶۷، تفسیر المیزان، ترجمه مکاره شیرازی و سیدمحمدباقر موسوی، بی جا: بنیاد علمی و فکری علامہ طباطبایی.
- عبداللهی، محمد، ۱۳۵۳، تأثیر موسیقی بر اعصاب و روان، اصفهان: مطهر.
- \_\_\_\_\_، بی تا، شعر و موسیقی، بی جا: بی تا.
- کلینی، یعقوب، ۱۳۶۵، اصول کافی، تهران: دارالکتب الاسلامیه.
- کنگره امام رضا، ۱۴۰۶ق. فقه الرضا، مشهد: بی تا.
- گاستون وایه، ۱۳۶۳، هنر اسلام در سده های نخستین، (بی جا): بی تا.
- گنابادی، پروین، ۱۳۶۲، مقدمه ابن خلدون، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.
- مغربی، نعمان، ۱۳۸۵ق. دعائے الاسلام، مصر: دارالمعارف.





## موسیقی و نظم آوایی قرآن کریم

دکتر مهدی ممتحن\*

دکتر مهین حاجی زاده\*\*

### چکیده

قرآن کریم، معجزه بزرگ حضرت ختمی مرتبت، گنجی بی‌پایان است که با ظهور اسلام بر ایشان نازل شد. با گذر زمان، سرچشمه‌های شگفت و تازه‌ای از این کتاب آسمانی کشف می‌شود. به نظر می‌رسد یکی از ابعاد اعجاز قرآن که تاکنون کمتر بدان پرداخته شده است، اعجاز نهفته در موسیقی و نظم آوایی قرآن است. تأثیراتی از پس صوت و کلام که از تلاوت آیات قرآن و موسیقی دلنشین حاصل از آن پدید می‌آید و نه از پس معانی و محتوای ارزشمند گنجانیده در آن؛ تأثیراتی از پس ساختار و نه محتوا. این موسیقی در تار و بود الفاظ و در ترکیب درون جمله‌ها نهفته است و فقط با احساس ناپیدا و با قدرت متعال ادراک می‌شود. مقاله حاضر درصدد است تا این جنبه از اعجاز قرآن کریم را بررسی کند.

**کلیدواژه‌ها:** قرآن کریم، محتوا، اعجاز ساختاری، کلام، تلاوت آیات، موسیقی، نظم آوایی، نظم آهنگ.